

Motion till riksdagen

1987/88:Sk539

av Alf Svensson (c)

om sänkt moms på mat

Bort med matskatten

Under tiden 1 januari till 15 december 1987 steg den genomsnittliga prisstegringstakten med 4,9% enligt statens pris- och kartellnämnd. Under samma tid steg livsmedels- och andra dagligvarupriser med 5,6%. Även sett under en längre tidsperiod har livsmedelspriserna stigit snabbare än den genomsnittliga prisstegringstakten. En del av prisökningarna på livsmedel härrör sig från politiska beslut som exempelvis avskaffandet av mjölksubventionerna. Efter en uppgörelse mellan socialdemokraterna och moderaterna under våren 1987 bestämdes att mjölksubventionerna skulle sänkas i två steg. Det första togs under vårriksdagen 1987 och det andra steget tar regeringen i årets budgetproposition. Från och med 1 juli 1988 sänks mjölksubventionerna med 20 öre per liter. Sammanlagt fördyras därmed mjölken med 40 öre per liter. De allt dyrare matpriserna och de avskaffade livsmedelssubventionerna aktualiserar åter momsens betydelse för matpriserna.

Momsen, eller mervärdeskatten som den formellt kallas, är den viktigaste enskilda inkomstkällan för staten. Den utgår i dag med 19,0% av beskattningsvärdet. Skattesatsen, 19,0%, motsvaras av 23,46% av beskattningsvärdet exkl. mervärdeskatt.

Denna moms är generell och utgår således för alla varor, dock med ett antal undantag. Vissa varor, exempelvis tidningar är helt momsbefriade, medan andra varor är belagda med en lägre moms. Exempel på varor med lägre moms är byggvaror. Försäljning av mat på restauranger får också ske med reducerad moms. Varor som exporteras är momsbefriade. Enligt rikskontrollverkets beräkningar kommer mervärdeskatten att inbringa 80,7 miljarder kronor budgetåret 1988/89.

Genom att momsens i huvudsak är generell beskattas alla varor lika hårt. Matvaror beskattas lika hårt som mer umbärliga varor. Detta menar kristdemokratiska samhällspartiet vara principiellt felaktigt. Samhällets skattepolitik måste ha ett vidare syfte än att enbart dra in pengar till statskassan. Basmat bör inte momsbeläggas. Det faktum att exempelvis tidningar är momsbefriade, och att vissa varor är belagda med lägre moms, visar att regering och riksdag gjort avsteg från principen om generell moms av olika skäl. Likaväl som det finns skäl för momsbefrielse av tidningar finns det också tillräckliga principiella argument för en avveckling av momsens på mat.

1985 gjorde ekonomer vid Svenska Sparbanksföreningen beräkningar

som visar att matkostnaden för en tvåbarnsfamilj är mellan 33 000 kr. och 45 000 kr. per år beroende på barnens ålder. Slopade matmoms skulle sänka tvåbarnsfamiljernas matkostnad med mellan 6 000 och 8 000 kr. per år. Detta innebär 500–700 kr. mer i familjens kassa varje månad. Vinsten avgörs givetvis av hur en slopad moms på maten finansieras. Eftersom indirekta skatter som momsen är lika för alla inkomsttagare och mat är, relativt sett, en större utgiftspost för en låginkomsttagare jämfört med en höginkomsttagare finns det fördelningspolitiska positiva effekter av att minska beskattningen på mat.

En sänkning eller avveckling av momsen på maten kan givetvis få allokerings effekter så att konsumtionen styrs från momsbelagda varor till icke momsbelagda varor. Detta beror givetvis på vilken avgränsning momssänkningen får och hur mycket momsen sänks. Vissa problem kan uppkomma i ett övergångsskede. Positiva effekter kan förväntas i och med att konsumtionen styrs över till basmat och vad man kan beteckna som "nyttigare" varor.

För att kunna finansiera ett slopande av momsen på maten och undvika att marknadsmässiga störningar uppträder bör avvecklingen av matmomsen ske successivt. Kristdemokraterna menar att ett lämpligt första steg är att sänka momsen på basmat med ca 10 procentenheter i handeln. Att sänka momsen på mat med ca 10 procentenheter skulle innebära att moms påslaget på basmat skulle bli detsamma som momsen på mat som försäljs i restaurang och på byggvaror. Ett sätt att finansiera detta är en generell momshöjning på övriga varor från 19 till 21,1% av beskattningsvärdet. Detta motsvarar ett moms påslag i handeln på 26,74%.

För att ytterligare nyttja momsinstrumentet i fördelningspolitiska syften kan kds tänka sig en något högre momssats på s. k. umbärliga varor. Att praktisera tre skattesatser är inte något ovanligt i de flesta av de västeuropeiska länderna. En differentiering av momsen skulle dessutom medföra en positiv effekt på Sveriges bytesbalans, eftersom de varor som får en moms sänkning till största delen är inhemskt producerade varor, medan importandelen är hög bland de varor som skulle beläggas med höjd moms. En differentierad moms är således en viktig reform i dagens läge då ett av de stora problemen i ekonomin är att bytesbalansen försämras. Dessutom skulle en reformering av momssystemet på detta sätt förbättra möjligheterna för riksdag och regering att använda momsen som ett stabiliseringspolitiskt instrument. En momssänkning på maten skulle dessutom säkerligen öka konsumtionen av jordbruksprodukter vilket förbättrar jordbrukarnas ekonomi och medverkar till att överskotten inom jordbruksnäringen minskar.

Ett avvecklande av matmomsen har starkt stöd hos svenska folket. Det visar bl. a. en opinionsundersökning som Sifo gjorde våren 1985. Politiskt har också kravet fått ökat stöd. Förutom kds och vpk, som sedan länge drivit frågan, har nu också centerpartiet anslutit sig till kravet på att avskaffa matskatten. Dessutom har ett flertal inflytelserika röster höjts inom fackförningsrörelsen och socialdemokratin för att sänka momsen på mat.

Differentierad moms är inte något unikt. Flera produkter har i dag en lägre moms än den normala och en del t. o. m. ingen moms alls. Samtidigt finns

speciella skatter i stället för eller utöver momsens på vissa varor. I övriga västeuropeiska länder är det snarare regel än undantag med lägre moms på maten. Enligt den statliga utredningen SOU 1983:54 "Skall matmomsen slopas" har Belgien, Frankrike, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Storbritannien, Västtyskland och Österrike differentierad moms. Italien har till och med sju olika skattesatser för olika varor.

Den utredning som behandlat denna fråga visade att ett system för slopad matmoms var möjligt rent praktiskt och tekniskt. Detta är också självklart, då de flesta västeuropeiska länderna redan har ett system med differentierad moms. Den främsta kritiken mot en sänkt eller slopad moms på maten har varit tekniska och administrativa problem. Detta var också utredningens huvudargument för att inte förorda en sänkt matskatt. I samband med att debatten om matmomsen intensifierades under hösten 1987 deklarerade chefen för ICA Eol, Jan-Olle Folkesson att "handeln klarar sänkt matmoms" (ICA-nyheter 30/10 1987). I artikeln hävdar han att handeln skulle klara att anpassa sig på två till tre månader. Folkesson redovisar också en teknisk modell för hur administrationen skulle kunna fungera.

Självklart innebär fler skattesatser större administration men kds anser att ett avskaffande av matmomsen är viktigt både ur principiell och fördelningspolitisk synvinkel. Detta uppväger de praktiska problemen. Då samtidigt en kraftig folkopinion stöder ett sådant krav ökar vikten av reformen.

En successiv avveckling av matmomsen bör ske. Kds anser att momsens bör avvecklas på s. k. baslivsmedel. Avgränsningen bör ske så att ca 70% av livsmedelskonsumtionen (mjöl, gryn, bröd, kött, fisk, fiskkonserver, mjölk, ost, ägg, frukt, bär och grönsaker) blir föremål för sänkt moms. I ett första steg bör momsens på dessa varor sänkas med tio procentenheter i handeln. För att kunna finansiera detta ökas momsens generellt med 3,28 procentenheter på övriga varor i handeln, och/eller en högre momssats på s. k. umbrella- varor.

I takt med att momsens på baslivsmedlen avvecklas, kan de särskilda livsmedelssubventionerna som nu utgår för att hålla mjölkpriset nere, omprövas. I runda tal svarar hälften av mjölksubventionerna mot vad staten får in på momsens på konsumtionsmjölken. Mjölksubventionerna har två betydelse. De utgör dels ett konsumtionsstöd för främst barnfamiljerna, dels ett producentbidrag till mjölkproducenterna. Utan mjölksubventionerna skulle sannolikt mjölkkonsumtionen vara lägre. Vid sänkt matmoms sjunker mjölkpriset vilket möjliggör att den delen av mjölksubventionerna kunde användas som stöd till barnfamiljerna i annan form utan att mjölkförsäljningen skulle sjunka. Kds avvisar dock förslaget om minskning av mjölksubventionerna innan en sänkning av matskatten sker.

Hemställan

Mot. 1987/88
Sk539

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär förslag om avveckling av momsen på baslivsmedel innebärande att momsen på baslivsmedlen i ett första steg minskas med tio procentenheter i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 25 januari 1988

Alf Svensson (c)